

 **Istanbul Zaim University**  
Sabahattin

## Global Powers Democracy, and Coups

## Küresel Güçler, Demokrasi ve Darbeler

## القوى العالمية والديمقراطية والانقلابات

Prof. Sami A. Al-Arian

Center for Islam and Global Affairs  
Islam and Muslim Societies Studies [IMSS] 3

Islam and Muslim Societies Studies [IMSS] ❸

**Global Powers, Democracy, and Coups**

**Prof. Sami A. Al-Arian**

Islam and Muslim Societies Studies [IMSS]

Copyright © 2023 Center for Islam and Global Affairs

All rights reserved

Printed in Istanbul, Turkey

First published as a paperback in 2022

For information about permission to reproduce selections  
from this series, write to:

Center for Islam and Global Affairs,  
Istanbul Sabahattin Zaim University, Halkalı, Küçükçekmece, 34303

Tel.: +90-212-692-9689

Fax.: +90-212-693-8229

E-mail: [ciga@izu.edu.tr](mailto:ciga@izu.edu.tr)

Web: [ciga.izu.edu.tr](http://ciga.izu.edu.tr)

Published by the Center for Islam and Global Affairs (CIGA)

Director: Prof. Dr. Sami A. Al-Arian

A catalog record for this publication is available from

Istanbul Sabahattin Zaim University (IZU)

Rector: Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar

**ISBN: 978-625-7558-21-1**

Istanbul Sabahattin Zaim University Publications, No.79.

No reproduction of any part of this volume may take place  
without the written permission of the Center for Islam and Global Affairs

## Contents

I.	Global Powers, Democracy and Coups	4
II.	Küresel Güçler, Demokrasi ve Darbeler	17
III.	القوى العالمية والديمقراطية والانقلابات	30

# **Global Powers, Democracy, and Coups\***

## **Prof. Sami A. Al-Arian†**

### **Introduction**

In geopolitics, great powers play a significant role in shaping the global order. For example, Great Britain played a major role in shaping the world in the 19<sup>th</sup> and early 20<sup>th</sup> centuries. Similarly, the United States played a primary role in shaping the post-World War II international system. In such structures, great powers go to great lengths to align their grand strategy with their vision of a global order and the role they play within it.

Since its emergence as the primary great power in the international system in the aftermath of WWII, the United States' grand strategy has been to maintain its leading status globally, and to thwart any attempt by any other great power to challenge it, or for any emerging power to attempt to become a regional hegemon, which could potentially challenge U.S. power and influence in other vital regions. Accordingly, great powers are ruthless in trying to maintain their domination or hegemony over other smaller or middle power nations. Moreover, they are willing to use any means available including the use of invasions, waging wars, occupying other countries, sponsoring coups, imposing sanctions, or fomenting insurrections. Such tactics are used in order to impede or hinder their competitors, adversaries, or challengers, if and when they are perceived to stand in the way of their grand strategy, or jeopardize what great powers define as their vital interests.

---

\* This paper was originally presented in the Fifth International July 15th Symposium organized by Marmara University on July 13, 2021 and published in Turkish by Üsküdar Municipality.

†Director of the Center for Islam and Global Affairs (CIGA), Istanbul Zaim University, Turkey.

## **Undermining Democracy and Sovereignty**

When Egyptian leader Gamal Abdel Nasser nationalized the Suez Canal in the summer of 1956, Britain, in alliance with France and Israel, invaded Egypt several months later in order to reverse that decision. Even though nationalization of the Canal was an issue of national sovereignty, the fact that Egypt defied great powers in this regard was punished by a tripartite invasion and crippling sanctions without any regard to international law or norms.

Similarly, Mohammad Mosaddegh, the former prime minister of Iran, was overthrown in 1953 by a CIA sponsored coup d'état because he nationalized the Anglo-Iranian oil company that controlled not only Iran's oil production and price, but also its oil reserves. Mosaddegh, who was widely popular and democratically elected, was viciously deposed by a foreign power that planned and financed a military coup, and installed in his place a corrupt and brutal regime, without any regard to its professed ideals of liberal democracy that it purports to have been championing and promoting.

More recently when the Islamic Salvation Front (FIS) in Algeria overwhelmingly won the first stage of the parliamentary elections in December 1991, the Army cancelled the subsequent elections and began a decade long purge of Islamist social movements and political leaders without much protest or objection from Western powers including the U.S., which had just emerged as the sole great power after the collapse and disintegration of the Soviet Union during the same period. In fact, France overtly aided and abetted this coup against democracy with tacit support from other Western governments.

Furthermore, in January 2006, at the insistence of the U.S. administration, legislative elections were held in the Palestinian territories in the hope that the side that signed the Oslo accords would win and then force a political settlement that favored Israel's conditions. But the elections

unexpectedly resulted in the Islamist Hamas movement winning 74 out of 132 seats. Soon after, it became patently clear that the victory was hollow, as the U.S. led the world in undermining the popular will of the Palestinian electorate by boycotting, isolating, and discrediting the Hamas-led government until it collapsed within months.

After the 2011 Arab Spring uprisings, Mohammad Morsi, the Muslim Brotherhood candidate, won the Egyptian presidential elections held in June 2012. Even though he became the president of one of the most consequential states in the region, Western powers never really respected or honored the choice of millions of Egyptians in the only free and fair elections the nation has ever held. In his book *Into the Hands of the Soldiers*, David Kilpatrick, the *New York Times* Bureau Chief at the time recalled a meeting between former American Secretary of State John Kerry and President Morsi in March 2013 in which Kerry said to his chief of staff after the meeting, “He is the dumbest cluck I ever met. This isn’t going to work. These guys are wacko.” The reporter then noted that, “Mr. Kerry got along better in his one-on-one meeting with Gen. Abdel Fattah el-Sisi,” who was the defense minister at the time. According to Kirkpatrick, Sisi told Kerry, “I will not let my country go down the drain.” He later stated that “Kerry knew then that ‘Morsi was cooked.’ He continues, “General Sisi was prepared to intervene. Mr. Kerry felt partly relieved, he told me.” In the book, the reporter also recalls an interview in early 2016 with Chuck Hagel, the former U.S. secretary of defense during the Egyptian coup, in which he says “he told me that he had been besieged by complaints about Mr. Morsi from Israel, Saudi Arabia and the United Arab Emirates. Mr. Hagel said that Crown Prince Mohammed bin Zayed al-Nahyan, the emirates’ de facto ruler and military chief, had called the Muslim Brotherhood “the most dangerous element afoot in the Middle East today.” Reading the details of Kirkpatrick’s account during this crucial time, it offers yet another confirmation of western hypocrisy as well as an indictment of its leaders, where foreign powers chose to frustrate the hopes and aspirations of peoples and nations across the

Middle East by supporting dictators, authoritarian regimes, and military coups in order to maintain their hegemony.

Likewise, on the night of the coup attempt of July 15, 2016 in Turkey, Kerry who was in Russia at the time, called on everyone to stay calm and peaceful as the coup had just been unfolding. Going by historical precedents of previous coups in Turkey, many foreign observers concluded that this one had already been successful. However, Kerry's comments were viewed in Turkey as tacit approval since instead of condemning the overthrow of a legitimate and democratically elected government, and denouncing the thwarting of the will of the Turkish people by a military coup (as President Obama had to do few hours later when it was clear that the coup had failed), Kerry's initial call was to maintain the status quo thinking the putschists had prevailed and the government had been overthrown. Such statements and actions reflect the attitude and policies of imperialist and colonialist minds. While when convenient they use the rhetoric of democracy and human rights as tools, the goal is always to advance their main geopolitical goal of hegemony and control.

As this sordid history unfolds, it's quite unfortunate, yet unsurprising, that when Western governments are put to the test at critical times during historic transformations and change in many societies, they time and again fail the test. Often times when called upon to stand by their patronizing rhetoric of unwavering support for democracy, self-determination, rule of law, constitutional order, respect of the public will, and human rights, they usually opt to stand against the principles they advocate, even though they frequently use them as clubs to beat up those forces that challenge their policies or try to maintain their sovereignty and independence, whether in Cuba, Iran, Venezuela, Turkey, or elsewhere.

In short, hegemonic powers don't really care about spreading democracy or respect the will of the people. We have seen this much too frequently, whether in Iran in 1953, in Turkey during its successive coups in 1960, 1971, or 1980, in 1992 in Algeria, in 2006 in the Palestinian territories,

or in 2013 in Egypt. Hence, the question of continuous western support for coups and military takeovers that advance imperialist interests in different parts of the world, particularly in the Muslim World, has been settled for a long time. Western powers have demonstrated on numerous occasions, that their strategic interests, as they perceive them, trump values and principles. These interests are mainly the interests of multinational corporations, unrestrained capitalism, and imperialists, even when the lives of millions of people are at stake, and without any regard to upholding international law, liberal ideals, or democratic principles.

### **How imperialism and hegemonic powers work**

Furthermore, it's important to note that Western colonialist policies are not recent phenomena. There are ample historical precedents that demonstrate the imperialist nature of the West since at least the 17<sup>th</sup> century. Many imperialist powers assert their domination under the pretext of democratizing the world. We saw this in a vivid way in the aftermath of the Iraq invasion in 2003, in Afghanistan for the past two decades, and throughout the Arab and Muslim world, as well as in Africa for the past century. Just recall the French colonization campaign in Algeria or the Zionist colonization of Palestine. Colonizers hid their colonialization expeditions under the mantra of "spreading Western civilization." They obscured their real purpose and quest for wealth, control, and power by calling their campaigns: mandates, protectorates, and commonwealth. They used massacres, destruction, and mayhem, not just against peoples and societies, but also against cultures, traditions, history, and memory. They applied all means, ways, and tools. Nothing was beyond the limits: divide and conquer, bribe and pamper, kill and lynch, employing all tools of death especially if one dared to resist. They had the guns and powder, the bombs and planes, the tanks and artillery. Massacring, oppressing, starving, torturing, transferring, exiling, enslaving, dehumanizing, raping, pillaging, looting, all in the name of the "White man's burden to liberate dark-skinned peoples." William Polk

explained in his book *Crusade and Jihad*, how oftentimes, colonizers came with the aura of the puritans and civilized people, moralizing and evangelizing or spreading democracy and Western human values, but all of this was with the gun in one hand and the bible in the other. The justification for dehumanization and crushing of dignity and spirit was ready by claiming that their victims “feel no pain”, that “the only language they understand is force”, that “the black man’s brain is different,” that the other races be it African, Arab, Indian, or Asian “are inferior,” that they are “barbarians, fanatics, radicals, fundamentalists, terrorists, backwards, extremists, ignorant, uncivilized.” That they don’t respect “their women” or “law and order,” and that they “cannot be trusted.” Any resistance or opposition to the colonization project must then be crushed and annihilated, destroyed and obliterated.

As lands were raided and occupied, resources looted and plundered, labor exploited and enslaved, societies were re-structured and cultures destroyed in the name of Western civilization. A campaign of cultural imperialism, as Edward Said called it and Ali Mazrui expounded upon it, was in full swing. Languages, traditions, customs, religious beliefs, social practices were attacked and belittled. Societies were re-organized and divided along religious lines, and ethnic groups and castes.

To dominate and control they divided their subjects: Arab against Berber, Turk against Arab, Kurd against Turk, Black African against Arab African, Arab against Persian, Sunni against Shi’ite, Pashtun against Tajik, Punjabi against Sindhi, Muslim against Hindu, Jew against Muslim, Muslim against Christian, in a society where all these communities largely lived peacefully and in harmony for centuries. Furthermore, new legal structures were erected and imposed, and new education systems were built and nurtured based on Western notions of knowledge, history, science, philosophy, and law.

The goal of domination is to keep societies weak, divided, and under control. Therefore, democratic and popular rule that yields vibrant societies, independence, self-determination, and sovereignty, becomes a

serious threat to imperialism and hegemonic powers. The tactic of imperialist powers then is to target social movements and political forces that embody the popular will since their direct rule and colonization failed. The historical record of imperialist powers thwarting popular and democratic movements in Latin America, Asia, and Africa since the 1950s is very clear. In addition, imperialist powers support authoritarian regimes ruled by military officers, despots, or royal families tied to colonial interests. During the cold war and beyond, the U.S. supported many military regimes across the globe in order to maintain their control and hegemony.

Another important imperative of the U.S. grand strategy is to prevent any rising power that tries to assert itself in its region. The strategy in this regard is to use what John Mearsheimer in his book, *The Tragedy of Great Power Politics*, calls “creating a balancing coalition.” In other words, when the U.S. concludes that a particular great or even major power in a certain region tries to expand its influence or assert its power, its strategy is to create another regional actor or a coalition of actors to “balance” the rising power in order to impede its rise. The justification for this policy by American policymakers is that the U.S. must always prevent any great power to become a regional hegemon, which may in the future challenge the primacy of the U.S. in different regions including the Western Hemisphere, where the U.S. is already a regional hegemon. This strategy is long standing and has been a cornerstone of U.S. grand strategy since at least the end of WWII, when the U.S. ascended to become the greatest global power.

A good example of the application of this strategy is U.S. policy towards Turkey since at least 2015. For over a decade, Turkey has attempted to assert its power and expand its regional influence, a policy that was detailed by former foreign minister Ahmet Davutoğlu in his book *Strategic Depth*. In addition, Turkey has greatly developed and expanded its defense industry, and diversified its military purchase including an advanced air defense system from Russia, which infuriated its NATO allies. Turkey has also built regional alliances and established military

bases across the region. Furthermore, many aspects of its foreign policy have been at odds with U.S. strategic interests or its allies as they perceive them, particularly in the Arab world, the East Mediterranean region, Central Asia, and Africa.

But since the U.S. could not build a balancing coalition against Turkey as most of its neighbors are either much weaker or at variance with U.S. policies themselves, the U.S. exploited its position in northern Syria and empowered the Syrian Kurdish militias who are the extension of the PKK (Kurdistan Workers Party), Turkey's declared nemesis. Not only has the U.S. military allied itself with these militias by heavily arming them and providing military training for tens of thousands under the guise of fighting ISIS/Daesh, but it also gave them access to and possession of the Syrian oil fields in the region in order to provide them with the economic means to be viable. The goal of this U.S. policy was to force Turkey to abandon or curb its regional ambitions since the threat of its territorial integrity, by the PKK and its Syrian extension, is at stake, particularly in the adjacent Kurdish region in southeastern Turkey. From the Turkish perspective, this is a dangerous policy that affects not only regional stability but more significantly its internal cohesion as well. When Donald Trump announced his policy of withdrawal from northern Syria in December 2018, the U.S. military was so dismayed by this strategic shift, that the Secretary of Defense at the time, James Mattis, resigned in protest. It also prompted the Republican leader in the Senate, Mitch McConnell to write an editorial in the *Washington Post*, and break with his Republican president arguing that U.S. strategic interests were threatened by such a reversal in policy. It has also been clear that the Biden administration is not only unhappy with many aspects of Turkey's foreign and defense policies, but has also been taking hostile positions on many issues of significant interest to Turkey. Whether or not the U.S. had a direct or indirect hand in the 2016 failed coup in Turkey is probably a moot point. What is significant is that the U.S. has had a policy of trying to pressure and contain Turkey for several years because it does not

tolerate those who try to challenge it or expand their influence beyond its control.

### **U.S. Goals in the Middle East**

In his book *The Arab Awakening Unveiled*, Esam Al-Amin listed seven main goals for the U.S. in the Middle East. They are: Protecting the security and legitimacy of Israel; Maintaining stability in the region, especially in the Gulf countries in order to safeguard the free flow of oil at affordable prices and to keep the price of oil to be paid in dollars; Securing major military bases in the region, such as the air force base in Qatar and the naval base in Bahrain, and keeping sea lanes and trade routes open, particularly in the Persian Gulf, as well as the effective control of the Suez Canal; Isolating Iran and other rising regional powers that aspire to be independent and in the case of Iran, not only to reverse its nuclear program, but also to curb its influence in the region; Keeping the markets in the region open for Western goods, technology, and investments; Curtailing the influence of the “radical” Islamic groups in the region, by keeping military pressure mainly through special operations, military raids, and drone attacks; and Promoting Western cultural values and education so as to empower secular and liberal forces against their conservative or religious rivals in the heart of the Muslim world.

Because many aspects of U.S. policies are deeply unpopular with the masses in the Arab World and across the greater Middle East, the U.S. has had to rely on authoritarian regimes, a few royal families, and a handful of army generals to make sure that these policies and interests are protected and secure. However, as amply demonstrated in the aftermath of the Arab spring movements, when a wave of democratic regimes takes root, and as these regimes start to assert independence, counterrevolutionary forces, many of which are U.S. allies in the region, went into overdrive to reverse the gains of the 2011 popular uprisings. While this onslaught on popular democracy was taking place, the U.S. did next to nothing to stop it, or even try to sanction these anti-democratic

forces, which is a direct violation of its own existing laws that mandate immediate sanctions on military coups or the forced overthrow of a democratically elected government.

## **Democracy and Coups**

Democracy as experienced in modern times is a relatively new concept. It has taken many forms in many parts of the world, but certainly has distinguishing characteristics. Liberal democracy as a political philosophy was adopted gradually in the age of nation-states in order to negotiate significant differences among various segments of society, and also to lessen political polarization and social tensions. In its simplistic terms, democratic governance is the ability for free people to choose who governs them, who has the authority to legislate, adjudicate laws and so on, in other words, the rule by consent of the people. It has incorporated many features such as free and fair elections, forming political associations, voting, peaceful transfer of power, freedom of religion, assembly, of speech, of the press, equality, citizenship, consent, separation of powers, rule of law, right to life and liberty, respect for human rights and minority rights, accountability, transparency, rooting of corruption, equal access to power, etc. In essence, a democratic system forms a social contract between the rulers and the ruled, that respect these principles, and the will of the majority but with strong protections of the minorities, not a tyranny of the majority over the minority. On the other hand, military coups are an attempt by the institution that monopolizes the use of force and violence in the state to subvert the popular will and undermine democratic principles for the benefit of a small minority in society, or worse, to serve foreign powers that have imperialist interests.

As a result, the outcome of the clash between these two sides is the challenge for the future of the Middle East. The millions of youth that took to the streets in the 2011 Arab spring countries have tasted freedom and are longing to regain it, as well as to embrace democratic ideals that assert their independence, sovereignty, dignity, and human rights. But such quest towards democracy may not be realized without resisting

hegemonic powers and their local proxies, and establishing legitimate democratic rule based on popular will.

Hence, democratic forces, within Muslim and other developing societies, face two major challenges: one internal by establishing a system grounded in democratic principles, and based on popular will, not a General's gun; and the other external by seeking real independence and freeing the country of the colonialist yoke. For centuries colonialism was a hammer that saw every colonized community as a nail. But as Franz Fanon said, "In the colonial context the settler only ends his work of breaking the native when the latter admits loudly and intelligibly the supremacy of the white man's values." The challenge is and has always been the capacity of the colonized to first say no and to resist until the colonizer is repelled and their surrogates defeated. And then to cleanse colonized minds from all the harmful effects and manifestations of colonization and rebuild a new democratic society based on their cultural, traditional, and human values.

## References

Al-Amin, Esam, *The Arab Awakening Unveiled: Understanding Transformations and Revolutions in the Middle East*, American Educational Trust, 2013.

Al-Arian, Sami A., ed., *The Quest for Democracy- Examining Civil-Military Relations in Muslim Societies*, Istanbul Sabahettin Zaim University Press, 2021, Turkey.

Bacevich, Andrew J., *American Empire: The Realities and Consequences of U.S. Diplomacy*, Harvard University Press, 2002.

Blackmon, Douglas A., *Slavery by Another Name: The Re-Enslavement of Black Americans from the Civil War to World War II*, Anchor, 2009.

Chomsky, Noam, *Hegemony or Survival: America's Quest for Global Dominance*, Holt Paperbacks, 2004.

Davutoğlu, Ahmet, *Strategic Depth*, IZTOK-ZAPAD Publishing House, 2015.

Duran, Burhanettin, and Fahrettin Altun, *The Triumph of Turkish Democracy - The July 15 Coup Attempt and Its Aftermath*, SETA, 2016, Turkey.

Fanon, Franz, *A Dying Colonialism*, Grove Press, 1994.

Johnson, Chalmars, *Blowback: The Costs and Consequences of American Empire*, Holt Paperbacks, 2001.

Johnson, Chalmars, *The Sorrows of Empire: Militarism, Secrecy and the End of the Republic*, Metropolitan Books, 2005.

Hill, Charles, *Grand Strategies: Literature, Statecraft, and World Order*, Yale University Press, 2011.

Kinzer, Stephen, *All the Shah's Men: An American Coup and the Roots of Middle East Terror*, Wiley, 2008.

Kirkpatrick, David, D., *Into the Hands of the Soldiers: Freedom and Chaos in Egypt and the Middle East*, Viking, 2018.

Mazrui, Ali A. and Alamin M. Mazrui, *The Power of Babel: Language and Governance in the African Experience*, University of Chicago Press, 1998.

Mearsheimer, John J., *The Tragedy of Great Power Politics*, W. W. Norton & Company, 2014.

O'Rourke, Lindsay A., *Covert Regime Change: America's Secret Cold War*, Cornell University Press, 2018.

Polk, William R., *Crusade and Jihad: The Thousand-Year War Between the Muslim World and the Global North*, Yale University Press, 2018.

Said, Edward W., *Culture and Imperialism*, Vintage, 1994.

Yavuz, M. Hakan and Bayram Balci, eds., *Turkey's July 15th Coup: What Happened and Why*, University of Utah Press, 2018.

Zinn, Howard, *A People's History of the United States*, Harper Perennial Modern Classics, 2015.

**Sami A. Al-Arian** is the Director of the Center for Islam and Global Affairs (CIGA) and public affairs professor at Istanbul Sabahattin Zaim University. He received his PhD in 1986 and was a tenured academic in the US for many years. During his four decades in the US (1975-2015), Dr. Al- Arian founded numerous institutions and publications in the fields of education, research, religion and interfaith, as well as civil and human rights. He was a prolific speaker across many US campuses, especially on Palestine, Islam and the West, and Civil Rights. In 2001, he was named by Newsweek the “premiere civil rights activist” in the US for his efforts to repeal the use of Secret Evidence in immigration courts. In 2012, he was profiled by historians of the Encyclopedia of American Dissidents as one of only three Muslims in the US out of 152 US dissidents and prisoners of conscience in the past century included in the two- volume series (along with Malcolm X and Muhammad Ali). His US story was featured in 2007 in the award-winning documentary “US vs. Al-Arian,” and in 2016 in the book “Being Palestinian.” Dr. Al-Arian has written dozens of articles that were translated to many languages focusing on US foreign policy, Palestine, and the Arab Spring phenomena. He has written several books and edited volumes.

## Küresel Güçler, Demokrasi ve Darbeler<sup>‡</sup>

Prof. Dr. Sami A. Al-Arian<sup>§</sup>

### Giriş

Jeopolitikte, büyük güçler küresel düzenin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Büyük Britanya, 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında dünyanın şekillenmesinde büyük bir rol oynamıştır. Benzer şekilde, Amerika Birleşik Devletleri II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistemin şekillenmesinde birincil rol oynamıştır. Bu tür yapılarda büyük güçler, büyük stratejilerini küresel düzen ve bu düzende oynadıkları rol ile uyumlu hale getirmek için çaba harcamaktadır.

II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası sistemde birincil büyük güç olarak ortaya çıkmasından bu yana ABD'nin stratejisi, bu liderliği korumak olmuştur. Herhangi bir büyük gücün kendisine meydan okuma girişimini engellemeye çalışmak veya potansiyel olarak kendisinin diğer hayati bölgelerdeki gücüne ve nüfuzuna meydan okuyabilecek herhangi bir büyüyen gücün bölgesel bir hegemon haline gelme girişimini önlemek, bu stratejinin parçalarındandır. Bu doğrultuda büyük güçler, diğer küçük veya ortak ölçekte güçlü uluslar üzerindeki egemenliklerini veya hegemonyalarını sürdürmeye çalışırken acımasızdılar. Ayrıca istila etmek, darbeler sponsor olmak, yaptırımlar uygulamak veya ayaklanmaları körüklemek de dahil olmak üzere mevcut her yolu kullanmaya isteklidirler. Bu tür taktikler, büyük güçler tarafından büyük stratejilerinin önünde durdukları veya hayati çıkarları olarak tanımladıkları şeyi tehlikeye attıkları algılandığında rakiplerini, düşmanlarını veya meydan okuyanları engellemek için kullanılır.

---

<sup>‡</sup> Bu bildiri ilk olarak 13 Temmuz 2021 tarihinde Marmara Üniversitesi tarafından düzenlenen Beşinci Uluslararası 15 Temmuz Sempozyumu'nda sunulmuş ve Üsküdar Belediyesi tarafından Türkçe olarak yayımlanmıştır.

<sup>§</sup> İslam ve Küresel İlişkiler Merkezi (CIGA) Direktörü, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

## **Demokrasi ve Egemenliđi Baltalamak**

Mısır lideri Cemal Abdunasır'ın 1956 yazında Süveyş Kanalı'nı millileştirmesinden birkaç ay sonra, İngiltere bu kararı tersine çevirmek için Fransa ve İsrail ile ittifak olarak Mısır'ı işgal etmiştir. Kanalın millileştirilmesi bir ulusal egemenlik meselesi olsa da Mısır'ın bu konuda büyük güçlere meydan okuması, uluslararası hukuka ve normlara bakılmaksızın üçlü (İngiltere-Fransa-İsrail) bir işgal ve felç edici yaptırımlarla cezalandırılmıştır.

Benzer şekilde İran'ın eski başbakanı Muhammed Musaddık, sadece İran'ın petrol üretimini ve fiyatını değil, aynı zamanda petrol rezervlerini de kontrol eden Anglo-İran petrol şirketini millileştirdiği için 1953'te CIA destekli bir hükümet darbesiyle devrilmiştir. Geniş çapta popülerliđi olan ve demokratik bir şekilde seçilen Musaddık, askeri darbeyi planlayan ve finanse eden yabancı bir güç tarafından acımasızca görevden alınmış ve yerine savunduđunu ve desteklediđini iddia ettiđi liberal demokrasi ideallere bakılmaksızın yozlaşmış ve acımasız bir rejim kurulmuştur.

Yakın geçmişte Cezayir'deki İslami Kurtuluş Cephesi (FIS), Aralık 1991'de parlamento seçimlerinin ilk aşamasını ezici bir çoğunlukla kazanmasının ardından ordu, müteakip seçimleri iptal etmiş ve İslamcı toplumsal hareketler ile siyasi liderlerin on yıl süren tasfiye sürecini başlatmıştır. Bu süreçte, Sovyetler Birliđi'nin çökmesinden ve dağılmasından sonra tek büyük güç olarak ortaya çıkan ABD de dahil olmak üzere, Batılı güçlerin çok fazla protestosu veya itirazı ile karşılaşmamıştır. Aslında Fransa, diđer Batılı hükümetlerin sessiz muvafakatı ile birlikte, demokrasiye karşı bu darbeye açıkça yardım ve yataklık etmiştir.

Ayrıca, 2006 yılının ocak ayında, ABD yönetiminin ısrarı üzerine, Oslo anlaşmalarını imzalayan tarafın kazanacağı ve ardından İsrail'in koşullarını destekleyen siyasi bir anlaşmaya zorlanacağı umudu ile Filistin topraklarında parlamento seçimleri yapılmıştır. Ancak seçimler beklenmedik bir şekilde İslamcı Hamas Hareketinin 132

koltuktan 74'ünü kazanmasıyla sonuçlanmıştır. Kısa süre sonra ABD, Hamas liderliğindeki hükümeti aylar içinde çökmesine neden olacak şekilde boykot ve tecrit edip gözden düşürerek, Filistin seçmeninin çoğunluğu oluşturan iradesini baltalamakta dünyaya öncülük etmiştir. Böylece İslamcı Hamas Hareketinin zaferinin boş olduğu açıkça ortaya çıkmıştır.

2011 Arap Baharı ayaklanmalarından sonra, Haziran 2021'de yapılan Mısır cumhurbaşkanlığı seçimlerini Müslüman Kardeşler'in adayı Muhammed Mursi kazanmıştır. Bölgedeki en önemli devletlerden birinin başkanı olmasına rağmen, Batılı güçler ulusun şimdiye kadar yaptığı tek özgür ve adil seçimlerde milyonlarca Mısırlının seçimine hiçbir zaman gerçekten saygı duymamış veya onurlandırmamıştır. Dönemin New York Times Büro Şefi David Kilpatrick, Askerlerin Ellerine (Into the Hands of the Soldiers) adlı kitabında, Mart 2013'te eski Amerikan Dışişleri Bakanı John Kerry ile Başkan Mursi arasında yapılan bir toplantının ardından Kerry'nin genelkurmay başkanına söylediği şeyi hatırlatmıştır. “O, tanıdığım en aptal adam. Bu işe yaramayacak. Bu adamlar kaçık.” Muhabir daha sonra şunları kaydetmiştir: “Mr. Kerry, (o sırada savunma bakanı olan) General Abdulfettah el-Sisi ile yaptığı bire bir görüşmede daha iyi anlaşmıştı.” Kilpatrick'e göre Sisi, Kerry'ye “Ülkemin boşan gitmesine izin vermeyeceğim” demiştir. Daha sonra şunları eklemiştir: “Kerry, Mursi'nin ayvayı yediğini (be cooked) biliyordu.” ve devam etti: “General Sisi müdahale etmeye hazırды. Bay Kerry, kısmen rahatlamış hissettiğini bana söyledi.” Ayrıca, muhabir bu kitapta Mısır darbesi sırasında eski ABD Savunma Bakanı Chuck Hagel ile 2016 yılının başlarında yaptığı bir röportajı da hatırlatıyor: “Bana Bay Mursi hakkında İsrail, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden gelen şikayetler tarafından kuşatıldığını söyledi. Bay Hagel, (Emirliklerin fiili hükümdarı ve askeri şefi olan) Veliiaht Prens Muhammed bin Zayed el-Nahyan'ın Müslüman Kardeşler'i “Bugün Ortadoğuda'da yürürlükte olan en tehlikeli unsur.” olarak nitelendirdiğini söyledi. Bu kritik dönemde Kilpatrick'in açıklamasının ayrıntılarını okurken Batı ikiyüzlülüğün bir başka doğrulanmasının yanı sıra liderlerinin iddianamelerini de sunuyor: Yabancı güçler, hegemonyalarını sürdürmek

için diktatörleri, otoriter rejimleri ve askeri darbeleri destekleyerek Orta Doğu'daki halkların ve ulusların umutlarını ve özlemlerini boşa çıkarmayı seçmiştir.

Aynı şekilde, Türkiye'de 15 Temmuz 2016 darbe girişimi gecesi, o sırada Rusya'da bulunan Kerry darbe yeni gelişmekte olduğu için herkesi sakin ve barışçıl olmaya çağırmıştır. Türkiye'de daha önceki darbelerin tarihi örneklerine bakıldığında birçok yabancı gözlemci bu darbenin zaten başarılı olduğu sonucuna varmıştı. Ancak Kerry'nin yorumları Türkiye'de sessiz muvafakat olarak görülmüştür. Çünkü Kerry meşru ve demokratik olarak seçilmiş bir hükümetin devrilmesini ayıplamak ve Türk halkının iradesinin bir askeri darbeye engellemesini kınamak yerine (birkaç saatin ardından darbenin başarısız olduğu netleştiğinde Başkan Obama'nın yapması gerektiği gibi), darbecilerin galip geldiğini ve hükümetin devrildiğini düşünerek statükoyu koruma çağrısında bulunmuştur. Bu tür açıklamalar ve eylemler, emperyalist ve sömürgeci zihinlerin tutum ve politikalarını yansıtmaktadır. Uygun zamanlarda demokrasi ve insan hakları söylemini araç olarak kullanırken amaçları her zaman ana jeopolitik hegemonya ve kontrol hedefini ilerletmektir.

Bu sefil tarihi gözler önüne serilirken, Batılı hükümetlerin bir çok toplumda tarihsel dönüşümler ve değişimler yaşandığı kritik zamanlarda teste tabi tutulduklarında defalarca başarısız olmaları oldukça talihsiz, ancak şaşırtıcı değildir. O zaman, demokrasi, kendi kaderini tayin hakkı, hukukun üstünlüğü, anayasal düzen, kamu iradesine saygı ve insan hakları için sarsılmaz destek gibi dayatmacı söylemlerinin arkasında durmaları istendiğinde genellikle savundukları ilkelere karşı durmayı tercih ederler. Ancak Küba'da, İranda, Venezuela'da, Türkiye'de veya başka yerlerde politikalarına meydan okuyan veya kendi egemenliklerini ve bağımsızlıklarını korumaya çalışan güçleri yenmek için bu söylemleri sık sık sopa (clubs) olarak kullanmışlardır.

Kısacası hegemonik güçler demokrasiyi yaymakla ya da halkın iradesine saygı duymakla pek ilgilenmezler. Bunu 1953'te İran'da, 1960, 1971 veya 1980'deki peş peşe gelen darbelerle Türkiye'de, 1992'de Cezayir'de, 2006'da Filistin topraklarında veya 2013'te Mısır'da oldukça

sık bir şekilde gördük. Bu nedenle, dünyanın farklı yerlerinde, özellikle Müslüman dünyasında, emperyalist çıkarları ilerleten ve darbelere ve askeri devralmalara Batı'nın sürekli desteği sorunu uzun zamandır varlığını sürdürmektedir. Batılı güçler, kendi algıladıkları şekliyle, stratejik çıkarlarının değer ve ülkelerden üstün olduğunu defalarca göstermiştir. Milyonlarca insanın hayatı tehlikede iken bile uluslararası hukuku, liberal idealleri veya demokratik ilkelere hiçbir şekilde gözetmeyen bu çıkarlar, esasen çok uluslu şirketlerin, kontrolsüz kapitalizmin ve emperyalistlerin çıkarlarıdır.

### **Emperyalizm ve Hegemonik Güçler Nasıl Çalışır?**

Batılı sömürgeci politikaların yeni fenomenler olmadığını belirtmek önemlidir. En azından 17. yüzyıldan beri Batı'nın emperyalist doğasını gösteren çok sayıda tarihsel örnek verilebilir. Birçok emperyalist güç, dünyayı demokratikleştirme bahanesiyle egemenlik iddiasında bulunmaktadır. Bu durum 2003'teki Irak işgalinin sonrasında, son yirmi yıldır Afganistan'da ve son yüzyılda Arap ve Müslüman dünyasının yanı sıra Afrika'da da canlı bir şekilde görülmüştür. Basitçe, Cezayir'deki Fransız sömürgeleştirme kampanyası veya Filistin'in Siyonist sömürgeleşmesi hatırlanmalıdır. Sömürgeciler, sömürgeleştirme seferlerini "Batı medeniyetini yayma" sloganı altında saklamışlardır. Gerçek amaçlarını ve zenginlik, kontrol ve güç arayışlarını, kampanyalarına mandalar, koruyucular ve milletler topluluğu adını vererek gizlemişlerdir. Katliamları, yıkımları, kargaşaları sadece halklara ve toplumlara karşı değil, kültürleri, gelenekleri, tarihe ve hafızaya karşı da uygulamışlardır. Her türlü silahı, yolu veya aracı kullanmışlardır. Hiçbir şey sınırların ötesinde değildir: böl ve yönet, rüşvet ver ve şımart, öldür ve linç et; özellikle biri direnmeye cesaret ederse tüm ölüm araçlarını kullanmaktan çekinme. Silahları ve bulutları, bombaları ve uçakları, tankları ve topları olan onlardır. "Beyaz adamın koyu tenli halkları özgürleştirme yükü" adı altında katliam, baskı, açlık, işkence, nakletme, sürgün etme, köleleştirme, insanlıktan çıkarma, tecavüz, talak etme, yağma yapılmıştır. William Polk, Haçlı Seferleri ve Cihat (Crusade and Jihad) adlı kitabında, sömürgecilerin hangi sıklıkla

püritenlerin ve medeni insanların aurasıyla geldiklerini, demokrasiyi ve Batı'nın insani değerlerini ahlakileştirdiğini (moralizing) ve İncil'in mesajlarını bildirdiğini (evangelizing) ya da yaydığını açıklamıştır. Ancak bunların hepsi bir elinde silah, diğesinde İncil tutan sömürgeciler tarafından yapılmaktaydı. Kurbanlar “acı hissetmiyor”, “anladıkları tek dil güç”, “siyah adamın beyni farklı”, diğeri ırklar (Afrikalı, Arap, Hintli veya Asyalı olsun) “aşağıdır” ve onlar “barbarlar, fanatikler, radikaller, köktenciler, teröristler, gericiler, aşırılıklar, cahiller, medeniyetsizler” iddiaları ile insanlıktan çıkarmak, haysiyetin ve ruhun parçalanması meşrulaştırılmıştır. “Kadınlarına” ya da “yasa ve düzene” saygı duymadıkları için “güvenilemez” oldukları öne sürülmüştür. Dolayısıyla, sömürgeleştirme projesine karşı herhangi bir direniş veya muhalefet, ezilmeli ve ortadan kaldırılmalı; imha edilmeli ve hafızalardan tamamen çıkarılmalıdır.

Topraklar baskına uğrayıp işgal edildikçe, kaynaklar yağmalanıp talan edildikçe, emek sömürülüp köleleştirildikçe, Batı medeniyeti adına toplumlar yeniden yapılandırılmış ve kültürler yok edilmiştir. Edward Said'in dediği ve Ali Mazrui'nin açıkladığı gibi kültürel emperyalizm kampanyası tüm hızıyla devam etmekteydi. Diller, gelenek ve görenekler, dini inançlar, sosyal pratikler saldırıya uğradı ve küçümsendi. Toplumlar yeniden örgütlendi ve dini hatlara, etnik gruplara ve kastlara göre bölündü.

Egemen olmak ve kontrol etmek için toplumda yüzyıllarca büyük ölçüde barış ve uyum içinde yaşayan topluluklar bölünmüştür. Arap Berberi'ye karşı, Türk Arap'a karşı, Kürt Türk'e karşı, Siyah Afrikalı Arap Afrikalı'ya karşı, Arap Fars'a karşı, Sünni Şii'ye karşı, Peştun Tacik'e karşı, Pencap Sindhi'ye karşı, Müslüman Hindu'ya karşı, Yahudi Müslüman'a karşı, Müslüman Hıristiyan'a karşı. Ayrıca, Batılı bilgi, tarih, bilim, felsefe ve hukuk kavramlarına dayanan yeni yasal yapılar kuruldu ve dayatıldı, yeni eğitim sistemleri inşa edildi ve yerleştirildi.

Güvenliğin amacı toplumları zayıf, bölünmüş ve kontrol altında tutmaktır. Demokratik ve popüler yönetimler ise toplumlara canlılık, bağımsızlık, kendi kaderini tayin hakkı ve hakimiyet sağlar ve bu nedenle emperyalizm ve hegemonik güçler için ciddi bir tehdit haline gelir.

Dolayısıyla, emperyalist güçlerin taktiği, doğrudan yönetimleri ve sömürgeleştirmeleri başarısız olduğu için halk iradesini somutlaştıran toplumsal hareketleri ve siyasi güçleri hedef almaktır. 1950'lerden bu yana Latin Amerika, Asya ve Afrika'da popüler ve demokratik hareketleri engelleyen emperyalist güçlerin tarihsel kaydı çok açıktır. Ayrıca emperyalist güçler, askeri görevliler, despotlar veya sömürge çıkarlarına bağlı kraliyet aileleri tarafından yönetilen otoriter rejimleri destekler. Soğuk Savaş ve sonrasında AB'de, kontrol ve hegemonyasını sürdürmek için dünya genelinde birçok askeri rejimi desteklemiştir.

ABD'nin büyük stratejisinin bir diğer önemli zorunluluğu, bölgesinde kendini göstermeye çalışan herhangi bir yükselen gücü engellemektir. Bu konudaki strateji, John Mearsheimer'ın Büyük Güç Politikalarının Trajedisi (The Tragedy of Great Power Politics) kitabında "dengeleyici bir koalisyon yaratmak" dediği şeyi kullanmaktır. Başka bir deyişle, ABD'nin belirli bir bölgedeki başlıca gücün, hatta büyük gücün, etkisini genişletmeye veya gücünü göstermeye çalıştığı sonucuna vardığında izlediği strateji, söz konusu gücün yükselmesini engellemek için başka bir bölgesel aktör veya bir aktörler koalisyonu yaratarak bu gücü "dengelemektir". Amerikalı politika yapımcılar tarafından bu politikanın gerekçesi, ABD'nin herhangi bir büyük gücün bölgesel bir hegemon haline gelmesini her zaman engellemesi gerektiği olarak gösterilmektedir. Ortaya çıkacak herhangi bir yeni büyük güç gelecekte ABD'nin zaten bölgesel bir hegemon olduğu Batı Yarımküre de dahil olmak üzere, farklı bölgelerdeki önceliğine meydan okuyabilir. Uzun süredir devam eden bu strateji, ABD'nin en büyük küresel güç haline geldiği II. Dünya Savaşı'nın sonundan bu yana ABD'nin büyük stratejisinin temel taşı olmuştur.

Bu stratejinin uygulanmasına iyi bir örnek olarak ABD'nin (en azından 2015'ten beri) Türkiye'ye yönelik politikası gösterilebilir. Türkiye on yılı aşkın bir süredir gücünü göstermeye ve bölgesel etkisini genişletmeye çalışmaktadır. Bu politika eski Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından Stratejik Derinlik (Strategic Depth) kitabında detaylandırılmıştır. Buna ek olarak, Türkiye savunma sanayisini büyük ölçüde geliştirmiş ve genişletmiştir. Üstelik NATO müttefiklerini çileden

çıkarak, Rusya'dan gelişmiş bir hava savunma sistemi de dahil olmak üzere askeri satın alımını çeşitlendirmiştir. Türkiye ayrıca bölgesel ittifaklar sağlamış ve bölge genelinde askeri üsler koymuştur. Ayrıca dış politikasının birçok yönü, özellikle Arap dünyası, doğu Akdeniz bölgesi, orta Asya ve Afrika'da ABD'nin stratejik çıkarları veya müttefikleri tarafından algılandığı şekliyle çelişmektedir.

Ancak ABD, komşuların çoğu ya çok daha zayıf olduğu ya da ABD politikaları ile çeliştiği için Türkiye'ye karşı dengeleyici bir koalisyon kuramamıştır. Bu nedenle ABD, Türkiye'nin Kuzey Suriye'deki konumunu sömürmüş ve Türkiye'nin düşmanı ilan edilen PKK'nın (Kürdistan İşçi Partisi) uzantısı olan Suriyeli Kürt milisleri güçlendirmiştir. ABD ordusu, bu milisleri ağır silahlandırmış ve IŞİD/DAEŞ ile savaşma kisvesi altında on binlerce kişiye askeri eğitim vermiştir. Böylece bu milislerle kendisi ittifak kurmuştur. Üstelik kendilerini ekonomik imkanlar sağlamak için bölgedeki Suriye petrol sahalarına erişim ve mülkiyet hakkı da vermiştir. ABD'nin bu politikasının amacı, PKK ve onun Suriye uzantısı tarafından, özellikle de Türkiye'nin güneydoğusundaki komşu Kürt bölgesindeki toprak bütünlüğü tehdidi nedeniyle Türkiye'yi bölgesel emellerinden vazgeçmeye veya frenleme zorlamaktır. Açısından bakıldığında, bu sadece bölgesel istikrarı değil, daha da önemlisi iç bütünlüğünü de etkileyen tehlikeli bir politikadır. 2018 yılının aralık ayında, Donald Trump Suriye'nin kuzeyinden çekilme politikasına açıkladığında, ABD ordusu bu stratejik değişimden dehşete düşmüştür. Öyle ki dönemin Savunma Bakanı James Mattis bu kararı protesto etmek için istifa etmiştir. Aynı zamanda Senato'daki Cumhuriyetçi Lider Mitch McConnell'i Washington Post'ta bir başyazı yazmasına ve ABD'nin stratejik çıkarlarının politikada böyle bir tersine çevirme tarafından tehdit edildiğini savunarak Cumhuriyetçi Başkanından kopmasına yol açmıştır. Biden yönetiminin Türkiye'nin dış ve savunma politikasının birçok yönünden mutsuz olduğu, aynı zamanda Türkiye'ye önemli ölçüde ilgilendiren birçok konuda düşmanca tavırlar aldığı da açıktır. Türkiye'de 2016 yılının başarısız darbesinde ABD'nin doğrudan veya dolaylı olarak parmağının olup olmadığı muhtemelen tartışmalı bir noktadır. Burada

önemli olan, ABD'nin birkaç yıldır Türkiye'yi baskı ve kontrol altına almaya çalışan bir politika yürütmesidir. Bunun sebebi ise Türkiye'nin kendisine meydan okumaya veya nüfuzunu kontrolünün ötesinde genişletmeye çalışanlara müsamaha göstermemesidir.

### **ABD'nin Ortadoğu'daki Hedefleri**

Esam Al-Amin, Arap Uyanışı Açıklandı (The Arab Awakening Unveiled) adlı kitabında ABD'nin Ortadoğu'daki yedi ana hedefini sıralamıştır. Bunlar: (1) İsrail'in güvenliğini korumak; (2) Petrolün uygun fiyatlarla serbest akışını sağlamak ve petrol fiyatının dolar cinsinden ödenmesini sağlamak için başta Körfez ülkeleri olmak üzere bölgede istikrarın sağlanması; (3) Katar'daki hava kuvvetleri üssü ve Bahreyn'deki deniz üssü gibi bölgedeki büyük askeri üslerin güvenliğinin sağlanması ve (özellikle Basra Körfezi'nde) deniz yollarının ve ticaret yollarının açık tutulmasının yanı sıra Süveyş Kanalı'nın etkin kontrolü; (4) İran'ı ve bağımsız olmayı arzulayan diğer yükselen bölgesel güçler izole etmek ve İran örneğinde, hem nükleer programını tersine çevirmek hem de bölgedeki etkisini de sınırlamak; (5) Bölgedeki piyasaların Batı ürünlerine, teknolojisine ve yatırımlarını açık tutulması; (6) Özellikle özel operasyonlar, askeri baskınlar ve insansız hava araçları saldırıları yoluyla askeri baskıyı sürdürerek bölgedeki “radikal” İslami grupların etkisini azaltmak ve (7) İslam dünyasının kalbindeki muhafazakar veya dini rakiplerine karşı laik ve liberal güçleri güçlendirmek için Batılı kültürel değerleri ve eğitimi teşvik etmektir.

ABD politikaları birçok yönüyle Arap dünyasındaki ve daha geniş orta Doğu'daki kitleler tarafından derin bir rağbet görmemiştir. Bu nedenle ABD, bu politikaların ve çıkarlarının korunduğundan ve güvende olduğundan emin olmak için otoriter rejimlere, birkaç kraliyet ailesine ve bir avuç ordu generaline güvenmek zorunda kalmıştır. Ancak, Arap Baharı hareketlerin ardından, kök salan demokratik rejimlerin bağımsızlıklarını ilan etmeye başlamasıyla birlikte (birçoğu bölgede ABD müttefiki olan) karşı devrimci güçler 2011 halk ayaklanmalarının kazanımlarını hızlı bir şekilde tersine çevirmek için vitesi artırmışlardır. Halk demokrasisine yönelik bu saldırı gerçekleşirken, ABD bunu

durdurmak için neredeyse hiçbir şey yapmamış ve hatta bu anti-demokratik güçleri cezalandırmaya çalışmıştır. Bu da askeri darbeler veya demokratik olarak seçilmiş bir hükümetin zorla devrilmesine karşı acil yaptırımları zorunlu kılan kendi mevcut yasalarının doğrudan ihlalidir.

## **Demokrasi ve Darbeler**

Modern zamanlarda deneyimlenen demokrasi nispeten yeni bir kavramdır. Demokrasi dünyanın çeşitli yerlerinde birçok biçimi altında kesinlikle ayırt edici özellikleri bulunmaktadır. Bir siyaset felsefesi olarak liberal demokrasi, toplumun çeşitli kesimleri arasındaki önemli farklılıkları müzakere etmek ve aynı zamanda siyasi kutuplaşmayı ve sosyal gerilimleri azaltmak için ulus-devletler çağında yavaş yavaş benimsenmiştir. Basitçe ifade etmek gerekirse, demokratik yönetim, özgür insanların kendilerini kimin yöneteceğini, kimin yasama, kanunlar üzerinde hüküm verme yetkisine sahip olduğunu vb. seçme yeteneğidir. Diğer bir deyişle, halkın rızasıyla yönetme yeteneğidir. Bünyesinde bir çok özelliği barındırmaktadır: Özgür ve adil seçimler; siyasi dernekler kurma; oy verme; barışçıl güç transferi; din, toplanma, konuşma ve basın özgürlüğü; eşitlik; vatandaşlık; rıza; kuvvetler ayrılığı; hukukun üstünlüğü; özgürlük hakkı, insan haklarına ve azınlık haklarına saygı; hesap verebilirlik; şeffaflık; yolsuzluğun köklenmesi; güce eşit erişim vb. özünde demokratik bir sistem, yönetenler ve yönetilenler arasında bu ilkelere ve çoğunluğun iradesine saygı duyan (ancak çoğunluğun azınlık üzerindeki tiranlığı değil, azınlıkların güçlü korumalarıyla) bir toplumsal sözleşme oluşturur. Öte yandan askeri darbeler, devlette güç ve şiddet kullanımını tekeline alan kurumların toplumdaki küçük bir azınlığın yararına veya daha kötüsü, emperyalizmin çıkarları olan yabancı güçlere hizmet etmek için halk iradesinin yıkma ve demokratik ilkeleri baltalama girişimleridir.

Sonuç olarak, bu iki taraf arasındaki çatışmanın sonucu Orta Doğu'nun geleceği için bir meydan okumadır. 2011 Arap Baharı ülkelerinde sokaklara dökülen milyonlarca genç, özgürlüğün tadını varmış ve onu yeniden kazanmanın yanı sıra bağımsızlık, egemenlik,

onur ve insan haklarını öne süren demokratik değerleri benimsemenin özlemine çekmektedir. Ancak bu tür bir demokrasi arayışı, hegemonik güçlere ve onların yerel vekillerine direnmeden ve halk iradesine dayalı meşru demokratik yönetim kurulmadan gerçekleştirilemez.

Bu nedenle, Müslüman ve diğer gelişmekte olan toplumlardaki demokratik güçler iki büyük zorlukla karşı karşıyadır: (1) Dahili olarak, demokratik ilkelere ve halk iradesine dayalı bir sistem kurmak, bir generalin silahına dayalı değil ve (2) harici olarak, gerçek bağımsızlığı aramak ve ülkeyi sömürgeci boyunduruğundan kurtarmak. Yüzyıllar boyunca sömürgecilik, sömürgeleştirilmiş her topluluğu bir çivi olarak gören bir çekiç olmuştur. Ancak Franz Fanon'un dediği gibi: "Sömürge bağlamında yerleşimci, yerliyi parçalama işini ancak yerli beyaz adamın değerlerinin üstünlüğünü yüksek sesle ve anlaşılır bir şekilde kabul ettiğinde bitirir." Buradaki zorluk, her zaman, sömürgeleştirilenin ilk önce hayır deme ve sömürgeci püskürtülene ve vekilleri malik edilene kadar direnmesi olmuştur. Ardından, sömürgeleştirilmiş zihinleri, sömürgeciliğin tüm zararlı etkilerinden ve tezahürlerinden arındırmak ve kültürel, geleneksel ve insani değerlerine dayalı yeni bir demokratik toplumu yeniden inşa etmektir.

### **Kaynakça**

Al-Amin, Esam, *The Arab Awakening Unveiled: Understanding Transformations and Revolutions in the Middle East*, American Educational Trust, 2013.

Al-Arian, Sami., ed., *The Quest for Democracy-Examining Civil-Military Relations in Muslim Societies*, İstanbul Sabahattin Zaim University Press, 2021, Türkiye.

Bacevich, Andrew J., *American Empire: The Realities and Consequences of US Diplomacy*, Harvard University Press, 2002.

Blackmon, DouglasA., *Slavery by Another Name: The Re-Enslavement of Black Americans from the Civil War to World War II*, Anchor, 2009.

Chomsky, Noam, *Hegemony or Survival: America's Quest for Global Dominance*, Holt Paperbacks, 2004.

- Davutoğlu, Ahmet, *Strategic Depth*, IZTOK-ZAPAD, Publishing House, 2015.
- Duran, Burhanettin ve Fahrettin Altun, *The Triumph of Turkish Democracy- The July 15 Coup Attempt and its Aftermath*, SETA, 2016, Türkiye.
- Fanon, Franz, *A Dying Colonialism*, Grove Press, 1994.
- Johnson, Chalmers, *Blowback: The Costs and Consequences of American Empire*, Holt Paperbacks, 2001.
- Johnson, Chalmers, *The Sorrows of Empire: Militarism, Secrecy, and the End of the Republic*, Metropolitan Books, 2005.
- Hill, Charles, *Grand Strategies: Literature, Statecraft, and World Order*, Yale University Press, 2011.
- Kinzer, Stephen, *All the Shah's Men: An American Coup and the Roots of Middle East Terror*, Wiley, 2008.
- Kirkpatrick, David, D., *Into the Hands of the Soldiers: Freedom and Chaos in Egypt and the Middle East*, Viking, 2018.
- Mazrui, Ali A. ve Al-Amin M. Mazrui, *The Power of Babel: Language and Governance in the African Experience*, University of Chicago Press, 1998.
- Mearsheimer, John J., *The Tragedy of Great Power Politics*, W.W. Norton&Company, 2014.
- O'Rourke, Lindsay A., *Covert Regime Change: America's Secret cold War*, Cornell University Press, 2018.
- Polk, William R., *Crusade and Jihad: The Thousand-year War between the Muslim World and the Global North*, Yale University Press, 2018.
- Said, Edward W., *Culture and Imperialism*, Vintage, 1994.
- Yavuz, M. Hakan ve Bayram Balcı, eds., *Turkey's July 15th Coup: What Happened and Why*, University of Utah Press, 2018.
- Zinn, Howard, *A People's History of the United States*, Harper Prential Modern Classics, 2015.



**Sami A. Al-Arian** bir Filistinli-Amerikalı sivil hakları aktivisti olup, aynı zamanda bilgisayar mühendisliği profesörüdür. Güney Florida Üniversitesi'nde kadrolu akademisyen olarak görev yapmış, pek çok öğretim ödülü ve hibesi almıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında FOX News kanalına verdiği tartışma yaratan bir röportaj sonrasında Dr. Al-Arian'ın kadrosu saldırıya uğramış ve profesörlüğü, 1960'lardaki

Angela Davis olayından sonraki en önemli akademik özgürlük vakası haline gelmiştir. ABD'de geçirdiği kırk yıl (1975-2015) boyunca Dr. Al-Arian, eğitim, araştırma, din ve dinler arası ilişkiler alanlarında, yanı sıra yurttaş ve insan hakları alanlarında çalışan pek çok kurum ve yayın kurmuştur. Dr. Al-Arian, ABD'deki pek çok kampüste, özellikle Filistin, İslam ve Batı üzerine çok sayıda konuşma yapmış üretken bir hatipti. 2001 yılında Newsweek kendisini, ABD'deki göç mahkemelerinde gizli kanıt kullanımının kaldırılması için yürüttüğü çabalar nedeniyle ülkedeki "bir numaralı insan hakları aktivisti" olarak tanımladı. Türkiye'ye yerleşmeden önce on bir yılını (2003-2014) hapisnede ve ev hapsinde geçirdi; ABD hükümeti 2005 yılında Florida'da gerçekleşen altı aylık bir mahkeme sürecinde yüzden fazla itham içinden bir tanesinden bile mahkûmiyet çıkmasını sağlayamadı ve daha sonra 2014'te Virginia'da açılan bir başka davada tüm suçlamaları düşürmek zorunda kaldı. 2012 yılında Amerikan Muhalifleri Ansiklopedisi'ni kaleme alan tarihçiler, kendisini, önceki yüzyıldan itibaren ABD'deki 152 muhalif ve düşünce mahkûmu arasındaki üç Müslümandan biri olarak (Malcolm X ve Muhammad Ali'yle birlikte) zikretti. ABD'deki hikayesi, 2007 yılında ödüllü belgesel "USA vs. Al-Arian" da ve 2016 tarihli Being Palestinian: Personal Reflections on Palestinian Identity in the Diaspora ["Filistinli Olmak: Diaspora'daki Filistin Kimliği Üzerine Kişisel Düşünceler"] isimli kitapta anlatıldı. Dr. Al-Arian, ABD dış politikası, Filistin ve Arap Baharı olgusu hakkında, pek çok dile çevrilmiş olan onlarca makale kaleme aldı. Ruhaniyet, Filistin ve İnsan Hakları üzerine şiir kitabı olan Conspiring Against Joseph ["Yusuf'a Karşı Komplo Kurmak"] 2004 yılında yayınlandı. Dr. Al-Arian halihazırda İstanbul Zaim Üniversitesi'nde İslam ve Küresel Araştırmalar Merkezi (CIGA) direktörü ve halkla ilişkiler alanında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

## القوى العالمية والديمقراطية والانقلابات\*\* د. سامي العريان\*\*

### مقدمة

في علم الجغرافيا السياسية، تلعب القوى العظمى دورًا مهمًا في تشكيل النظام العالمي. فعلى سبيل المثال، لعبت بريطانيا العظمى دورًا رئيسيًا في تشكيل العالم في القرن التاسع عشر وأوائل القرن العشرين. وبالمثل، لعبت الولايات المتحدة دورًا أساسيًا في تشكيل النظام الدولي بعد الحرب العالمية الثانية. في مثل هذه الهياكل، تبدل القوى العظمى جهودًا كبيرة لمواءمة استراتيجيتها الكبرى مع رؤيتها للنظام العالمي والدور الذي تلعبه داخله.

منذ ظهورها كقوة عظمى أساسية في النظام الدولي في أعقاب الحرب العالمية الثانية، كانت الإستراتيجية العظمى للولايات المتحدة هي الحفاظ على مكانتها الرائدة عالميًا، وإحباط أي محاولة من قبل أي قوة كبرى أو عظمى أخرى لتحديها، أو لأي قوة صاعدة أخرى لأن تصبح قوة مهيمنة إقليمية يمكنها تحدى الولايات المتحدة ونفوذها في منطقتها أو في أي مناطق حيوية أخرى. وبناءً على ذلك، فإن القوى العظمى لا تؤمن بالتساهل مع أي قوى صاعدة في محاولة للحفاظ على هيمنتها أو نفوذها على الدول الأخرى ذات القوة المتوسطة أو الصغيرة. علاوة على ذلك، فإن الدول العظمى على استعداد لاستخدام أي وسيلة متاحة لديهم، بما في ذلك الغزو وشن الحروب، واحتلال دول أخرى، ورعاية الانقلابات، وفرض العقوبات، أو إثارة العصيان في سبيل المحافظة على هيمنتهم. تستخدم هذه القوى مثل هذه التكتيكات من أجل إعاقة أو هزيمة منافسيهم أو خصومهم، أو عندما يُنظر إلى القوى المنافسة على أنها قد تصبح عائقًا في طريق تحقيق استراتيجيتهم العظمى، أو أنها قد تعرض للخطر ما تعرّفه القوى الكبرى على أنه مصالحها الحيوية.

### تقويض الديمقراطية والسيادة

عندما قام الرئيس المصري جمال عبد الناصر بتأميم قناة السويس في صيف عام 1956، قامت بريطانيا بالتحالف مع فرنسا وإسرائيل بغزو مصر بعد عدة أشهر من أجل إبطال ذلك القرار. وعلى الرغم من أن تأميم القناة كان مسألة سيادة وطنية مصرية، ومع حقيقة أن مصر كانت تتحدى القوى العظمى في هذا الصدد، فإن هذا القرار السيادةي قوبل وقتها بغزو ثلاثي عوقبت به مصر بعقوبات جسيمة دون أي اعتبار للقانون أو الأعراف الدولية.

---

\*\* قدم أصل هذه الورقة في المؤتمر الدولي الخامس لذكرى انقلاب الخامس عشر من تموز (يوليو) والذي نظّمته جامعة مرمرة في 13 من تموز (يوليو) 2021. كما أنها نشرت باللغة التركية من ضمن أوراق المؤتمر في كتاب نشرته بلدية أوسكودار في إسطنبول.

\*\* مدير مركز دراسات الإسلام والشؤون العالمية وأستاذ الشؤون العامة بجامعة صباح الدين زعيم باسطنبول

وبالمثل، تمت الإطاحة بمحمد مصدق، رئيس وزراء إيران الأسبق، في عام 1953 من قبل انقلاب كان برعاية وكالة المخابرات المركزية الأمريكية لأن مصدق قام بتأميم شركة النفط الأنجلو-إيرانية التي لم تتحكم فقط آنذاك في إنتاج النفط الإيراني وأسعاره، ولكن أيضًا على احتياطاتها النفطية. تمت الإطاحة بمصدق، الذي كان منتخباً ديمقراطياً ويتمتع بشعبية واسعة، من قبل قوة أجنبية خططت ومولت انقلاباً عسكرياً، وأقامت مكانه نظاماً فاسداً وقمعياً، دون أي اعتبار للمثل أو القيم المعلنة للديمقراطية الليبرالية التي تزعمها.

وكذلك في التسعينات من القرن الماضي، عندما فازت الجبهة الإسلامية للإنقاذ (FIS) في الجزائر بأغلبية ساحقة في المرحلة الأولى من الانتخابات البرلمانية في ديسمبر 1991، ألغى الجيش الانتخابات اللاحقة وبدأ حملة تطهير استمرت لعقد من الزمن ضد الحركات الاجتماعية والقادة السياسيين الإسلاميين دون الكثير من الاحتجاج أو الاعتراض من جانب القوى الغربية بما في ذلك الولايات المتحدة، التي أصبحت القطب الأوحد والقوة العظمى الوحيدة بعد انهيار وتفكك الاتحاد السوفيتي خلال نفس الفترة، في حين أن فرنسا ساعدت الانقلابيين في الجزائر على العملية الديمقراطية علانية وحرصت على هذا الانقلاب على الديمقراطية وبدعم ضمني من الحكومات الغربية الأخرى.

علاوة على ذلك، في كانون الثاني (يناير) 2006، وبإصرار من الإدارة الأمريكية، أجريت انتخابات تشريعية في الأراضي الفلسطينية المحتلة على أمل أن يفوز الجانب الذي وقع اتفاقيات أوسلو، يعقبها فرض تسوية سياسية لصالح شروط إسرائيل. لكن الانتخابات أسفرت بشكل غير متوقع عن فوز حركة حماس الإسلامية بـ 74 مقعداً من أصل 132 مقعداً. بعد فترة وجيزة، أصبح من الواضح بشكل جلي أن هذا النصر الانتخابي كان أجوفاً، حيث قادت الولايات المتحدة العالم في تقويض الإرادة الشعبية للناخبين الفلسطينيين من خلال مقاطعة وعزل وتشويه سمعة الحكومة التي تقودها حماس حتى انهيارها في غضون أشهر.

بعد انتخابات الربيع العربي عام 2011، فاز محمد مرسي، مرشح الإخوان المسلمين، في الانتخابات الرئاسية المصرية التي أجريت في يونيو 2012. وعلى الرغم من أنه أصبح رئيساً لإحدى أكثر الدول أهمية في المنطقة، إلا أن القوى الغربية لم تحترم أو تقبل حقيقة اختيار الملايين من المصريين في الانتخابات الوحيدة الحرة والنزيهة التي أجراها الشعب المصري في تاريخه على الإطلاق. في كتابه "في أيدي الجنود"، ذكر ديفيد كيلباتريك، مدير مكتب جريدة نيويورك تايمز آنذاك، اجتماعاً كان قد تم بين وزير الخارجية الأمريكي الأسبق جون كيري والرئيس مرسي في مارس 2013، حيث ازدرى كيري مرسي وقال لمدير مكتبه بعد لقائه الرئيس المصري "إنه أغيب رجل قابلته على الإطلاق. هذا لن ينجح. هؤلاء الرجال حمقى"، في حين لاحظ المراسل أن "السيد جان كيري كان يطري الجنرال عبد الفتاح السيسي بعد اجتماعه المنفرد معه"، حيث كان وزير الدفاع في ذلك الوقت. وبحسب كيركباتريك، قال السيسي لكيري: "لن أسمح لبلدي بالغرق". وصرح لاحقاً أن "كيري كان يعلم حينها أن مرسي قد طبخ" أي أنه انتهى. ويتابع: "الجنرال السيسي كان مستعداً للتدخل. ثم قال لي بعدها أن السيد كيري شعر بارتياح جزئي بعد مقابلته السيسي. في الكتاب، يتذكر المراسل أيضاً مقابلة في أوائل عام 2016

مع تشاك هيجل، وزير الدفاع الأمريكي الأسبق أثناء الانقلاب المصري، حيث قال "أخبرني أنه (أي وزير الدفاع الأمريكي) محاصر بسبب الشكاوى المستمرة من إسرائيل بشأن السيد مرسي، وكذلك من المملكة العربية السعودية والإمارات العربية المتحدة. وقال السيد هيجل إن ولي عهد الإمارات الأمير محمد بن زايد آل نهيان، والذي كان الحاكم الفعلي للإمارات وقتها والقائد العسكري لها، قد وصف جماعة الإخوان المسلمين بأنها "العنصر الأكثر خطورة قاطبة في الشرق الأوسط اليوم". إن قراءة تفاصيل رواية كيركباتريك خلال هذه الفترة الحاسمة، تقدم تأكيداً آخرًا للنفق الغربي عن دعمهم للديمقراطية واحترام إرادة الشعوب، بالإضافة إلى لائحة اتهام لقادتها، حيث اختارت القوى الأجنبية إحباط آمال وتطلعات الشعوب في العالم العربي والشرق الأوسط من خلال دعم الديكتاتوريين، والأنظمة الاستبدادية والانقلابات العسكرية من أجل الحفاظ على هيمنتهم.

وبالمثل، في ليلة محاولة الانقلاب في تركيا في 15 يوليو 2016، دعا كيري، الذي كان في روسيا في ذلك الوقت، الجميع إلى التزام الهدوء والسلام حين كان الانقلاب قد بدأ للتو. واستناداً إلى السوابق التاريخية للانقلابات السابقة في تركيا، حيث ظن العديد من المراقبين الأجانب إلى أن هذا الانقلاب كان ناجحاً بالفعل. ومع ذلك، فقد نُظر إلى تعليقات كيري في تركيا على أنها موافقة ضمنية في ذلك الوقت للانقلاب. فبدلاً من رفض الإطاحة بحكومة شرعية ومنتخبة ديمقراطياً وإدانة إحباط إرادة الشعب التركي من خلال الانقلاب العسكري (كما فعل الرئيس أوباما بعد ذلك بساعات قليلة عندما كان واضحاً أن الانقلاب قد فشل)، كانت دعوة كيري الأولى هي الحفاظ على الوضع الراهن معتقداً أن الانقلابيين قد انتصروا وأن الحكومة قد أطح بها. إن دلت على شيء، فإن مثل هذه التصريحات والأفعال تعكس مواقف وسياسات الرؤى الإمبريالية والاستعمارية. في حين أنهم قد يستخدمون خطاب الديمقراطية وحقوق الإنسان كأدوات عندما يكون ذلك مناسباً، إلا أن الهدف دائماً هو تعزيز هدفهم الجيوسياسي الرئيس المتمثل في الهيمنة والسيطرة.

ومن المؤسف تماماً أن ينكشف هذا التاريخ الدنيء للقوى الإمبريالية، ولكنه ليس مفاجئاً. فعندما يتم اختبار الحكومات الغربية في أوقات حرجة خلال التحولات والتغييرات التاريخية في العديد من المجتمعات، فإنها تفشل في هذا الاختبار مراراً وتكراراً. في كثير من الأحيان عندما يُطلب منهم الوقوف إلى جانب خطابهم المتعالي المتمثل في الدعم الثابت للديمقراطية وتقرير المصير وسيادة القانون والنظام الدستوري واحترام إرادة الشعوب وحقوق الإنسان، فإنهم عادةً ما يختارون الوقوف ضد المبادئ التي يدعون إليها، بالرغم أنهم كثيراً ما يستخدمونها كهراوات لضرب تلك القوى التي تتحدى سياساتهم أو تحاول الحفاظ على سيادتها واستقلالها، سواء كان ذلك في كوبا أو إيران أو فنزويلا أو تركيا أو في أي مكان آخر.

باختصار، لا تهتم القوى الغربية المهيمنة حقاً بنشر الديمقراطية أو احترام إرادة الشعوب. لقد رأينا ذلك كثيراً، سواء في إيران عام 1953، أو في تركيا خلال الانقلابات المتتالية في عام 1960، أو 1971، أو 1980، أو في عام 1992 في الجزائر، أو عام 2006 في الأراضي الفلسطينية، أو عام 2013 في مصر. ومن ثم، فإن مسألة الدعم الغربي المستمر للانقلابات

وعمليات الاستيلاء العسكرية التي تعزز المصالح الإمبريالية في أجزاء مختلفة من العالم، وخاصة في العالم الإسلامي، قد تم تأكيدها منذ فترة طويلة. لقد أثبتت القوى الغربية في مناسبات عديدة، أن مصالحها الاستراتيجية، كما تراها أو تعرفها، كانت دائماً تتجاوز كل القيم والمبادئ. هذه المصالح هي في الأساس مصالح الشركات متعددة الجنسيات، والرأسمالية المتغولة وغير المقيدة، والإمبرياليين، حتى عندما تكون حياة الملايين من الناس على المحك، وذلك دون أي اعتبار لقواعد القانون الدولي أو المثل الليبرالية أو المبادئ الديمقراطية.

### كيف تعمل الإمبريالية والقوى المهيمنة

علاوة على ذلك، فإنه لمن المهم ملاحظة أن السياسات الاستعمارية الغربية ليست ظاهرة حديثة. هناك سوابق تاريخية كثيرة تظهر الطبيعة الإمبريالية للغرب منذ القرن السابع عشر على الأقل. تؤكد العديد من القوى الإمبريالية هيمنتها بحجة إضفاء الطابع الديمقراطي على العالم. لقد رأينا ذلك بوضوح في أعقاب غزو العراق في عام 2003، وفي أفغانستان على مدار العتدين الماضيين، وكذلك في معظم أنحاء العالم العربي والإسلامي وإفريقيا خلال القرن الماضي. فمثلاً دعونا نتذكر حملة الاستعمار الفرنسي في الجزائر أو الاستعمار الصهيوني لفلسطين. يخفى المستعمرون حملاتهم الاستعمارية تحت شعار "نشر الحضارة الغربية". لقد حجّبوا هدفهم الحقيقي من السعي وراء الثروة والسيطرة والسلطة من خلال تسمية حملاتهم ضد الدول الضعيفة "بالمحميات والكمونولث". لقد استخدموا المذابح والتدمير والفوضى، ليس فقط ضد الشعوب والمجتمعات، ولكن أيضاً ضد الثقافات والتقاليد والتاريخ والذاكرة. لقد طبّقوا كل الوسائل والطرق والأدوات. لم يكن هناك شيء خارج عن المحرمات: فرّق تسد، قدم رشوة وفسد، اقتل وافعل المجازر واستخدم كل أدوات الموت، خاصة إذا تجرأ المعتدّي عليه على المقاومة. كانت معهم البنادق والبارود والقنابل، والطائرات والدبابات والمدفعية. مذابح، قمع، تجويع، تعذيب، سجون، نفي، استعباد، تجريد من الإنسانية، اغتصاب، نهب، سلب، كل ذلك تم استخدامه باسم "تحمل الرجل الأبيض لعبء تحرير نوات البشرية السمرء والملونة". أوضح ويليام بولك في كتابه "الحملة الصليبية والجهاد" كيف يأتي المستعمرون في كثير من الأحيان بهالة تحت غطاء المبادئ والحضارة، ليعطون وينشرون القيم الإنسانية الغربية أو يبشرون بالديمقراطية، بالسلاح بيد والإنجيل باليد الأخرى. كان تبرير نزع الصفة الإنسانية والروح البشرية وسحق الكرامة جاهراً من خلال الادعاء بأن ضحاياهم "لا يشعرون بالألم"، وأن "اللغة الوحيدة التي يفهمونها هي القوة"، وأن "دماغ الرجل الأسود مختلف"، وأن الأجناس الأخرى سواء كان ذلك في حديثهم عن الأفارقة أو العرب أو الهنود أو الآسيويون أنهم "أقل شأنًا"، أي أنهم "برابرة"، متعصبون، راديكاليون، أصوليون، إرهابيون، متخلفون، متطرفون، جاهلون، وغير متحضرين"، أو أنهم "لا يحترمون نساءهم" أو يحترمون "القانون والنظام"، أو أنه "لا يمكن الوثوق بهم". عندها يمكن سحق أي مقاومة أو معارضة لمشروع الاستعمار، بل والقضاء عليها وتدميرها ومحوها. مع غزو الأراضي واحتلالها، ونهب الموارد والاستيلاء عليها، واستغلال العمالة واستعبادها، وإعادة هيكلة المجتمعات وتدمير الثقافات، فإن كل ذلك كان يتم باسم الحضارة الغربية. كانت

حملات "الإمبريالية الثقافية"، كما سماها إدوارد سعيد وشرحها علي المزروعى، تتم على قدم وساق. تعرضت اللغات والتقاليد والعادات والمعتقدات والقيم الدينية والممارسات الاجتماعية للهجوم والاستخفاف. أُعيد تنظيم المجتمعات وتقسيمها على أسس ومجموعات دينية وطوائف إثنية وعرقية. وللسيطرة والهيمنة قسموا الشعوب المستعمرة واستعدوا بعضها على بعض: العرب ضد البربر، والترك ضد العرب، والأكراد ضد الترك، والأفريقي الأسود ضد الأفريقي العربي، والعربي ضد الفارسي، والسني ضد الشيعي، والبشتون ضد الطاجيك، والبنجاب ضد السند، والمسلمين ضد الهندوس، واليهود ضد المسلمين، والمسلمين ضد المسيحيين، في مجتمع عاشت واجتمعت فيه كل هذه المكونات والشعوب في سلام وانسجام لقرون. علاوة على ذلك، تم إنشاء وفرض هياكل قانونية جديدة، وتم بناء ورعاية أنظمة تعليمية حديثة على أساس المفاهيم الغربية للمعرفة والتاريخ والعلوم والفلسفة والقانون.

كان هدف القوى الإمبريالية دائما هو الهيمنة والإبقاء على المجتمعات المستعمرة ضعيفة، منقسمة، متفككة وتحت السيطرة. لذلك، فإن الحكم الديمقراطي والشعبي الذي ينتج عنه مجتمعات نابضة بالحياة وحرصاً على الاستقلال و تقرير المصير والسيادة، يصبح ذلك الحكم تهديداً خطيراً للإمبريالية والقوى المهيمنة. كان تكتيك القوى الإمبريالية إذن منذ فشل حكمها المباشر واستعمارها، هو استهداف الحركات الاجتماعية والقوى السياسية التي تجسد الإرادة الشعبية. إن السجل التاريخي للقوى الإمبريالية في إحباط الحركات الشعبية والديمقراطية في أمريكا اللاتينية وآسيا وأفريقيا منذ الخمسينيات واضح جلي للغاية. بالإضافة إلى ذلك، تدعم القوى الإمبريالية الأنظمة الاستبدادية التي يحكمها ضباط عسكريون أو طغاة أو عائلات ملكية مرتبطة بالمصالح الاستعمارية. خلال الحرب الباردة وما بعدها، دعمت الولايات المتحدة العديد من الأنظمة العسكرية في جميع أنحاء العالم من أجل الحفاظ على سيطرتها وهيمنتها.

هناك أيضاً محدد آخر هام للاستراتيجية العظمى للولايات المتحدة وهو منع أي قوة صاعدة تحاول فرض نفسها أو توسع نفوذها في منطقتها. تتمثل الإستراتيجية في هذا الصدد في استخدام ما يسميه أستاذ العلاقات الدولية جون ميرشايمر في كتابه، "مأساة سياسات القوى العظمى"، بإنشاء "تحالف متوازن". بعبارة أخرى، عندما تظن الولايات المتحدة أن هناك قوة عظمى عالمية أو حتى قوة صاعدة في إقليم معين تحاول توسيع نفوذها أو زيادة قوتها، فإن استراتيجية هي إيجاد لاعب إقليمي آخر أو تحالف من الفاعلين الإقليميين من أجل "موازنة" هذه القوة البارزة من أجل إعاقة صعودها. مبرر صانعي السياسة الأمريكيين لهذه السياسة هو أنه يجب على الولايات المتحدة دائماً منع أي قوة عظمى أو صاعدة من أن تصبح قوة مهيمنة إقليمية، الأمر الذي قد يتحدى في المستقبل هيمنة أو تفوق الولايات المتحدة في مناطق مختلفة من العالم، بما في ذلك في نصف الكرة الغربي الذي تعتبره الولايات المتحدة ملعبها الخلفي المهيمنة عليه إقليمياً. كانت هذه الإستراتيجية الكبرى طويلة الأمد هي حجر الزاوية في الإستراتيجية العظمى للولايات المتحدة منذ نهاية الحرب العالمية الثانية على الأقل، عندما صعدت الولايات المتحدة لتصبح أكبر قوة عالمية مهيمنة على النظام الدولي وتتحكم في مفاصله.

وقد يكون خير مثال على تطبيق هذه الاستراتيجية هو سياسة الولايات المتحدة تجاه تركيا منذ عام 2015 على الأقل. فعلى مدى أكثر من عقد، حاولت تركيا تأكيد قوتها وتوسيع نفوذها الإقليمي، وهي السياسة التي شرحها وزير الخارجية التركي السابق أحمد داوود أوغلو في كتابه "العمق الاستراتيجي". بالإضافة إلى ذلك، فلقد طورت تركيا نفسها بشكل كبير ووسعت صناعاتها الدفاعية، ونوعت مشترياتها العسكرية بما في ذلك الحصول على نظام دفاع جوي متقدم من روسيا، الأمر الذي أثار حفيظة حلفائها في الناتو. بالإضافة إلى ذلك أقامت تركيا أيضًا تحالفات إقليمية وأنشأت قواعد عسكرية في عدد من بلدان المنطقة. علاوة على ذلك، فإن العديد من جوانب سياستها الخارجية كانت على خلاف مع المصالح الاستراتيجية للولايات المتحدة أو مع حلفائها كما يرونها هم، لا سيما في العالم العربي ومنطقة شرق البحر الأبيض المتوسط وآسيا الوسطى وأفريقيا.

ولكن بما أن الولايات المتحدة عجزت عن بناء تحالف متوازن ضد تركيا لأن معظم جيران الأخيرة إما أضعف منها بكثير أو على خلاف مع سياسات الولايات المتحدة أنفسهم، فقد استغلت الولايات المتحدة وجودها في شمال سوريا ومكنت للميليشيات الكردية السورية التي تمثل امتدادًا لحزب العمال الكردستاني، العدو المعلن لتركيا. لم يقتصر الأمر على تحالف الجيش الأمريكي مع هذه الميليشيات من خلال تسليحها بشكل مكثف وتوفير التدريب العسكري لعشرات الآلاف منهم تحت ستار محاربة داعش، بل منحتهم أيضًا إمكانية الوصول إلى حقول النفط السورية في المنطقة وحيازتها من أجل تزويدهم بالوسائل الاقتصادية ليكونوا قادرين على الاستمرار والبقاء. كان الهدف من هذه السياسة الأمريكية هو إجبار تركيا على التخلي عن طموحاتها الإقليمية أو كبح جماحها لأن تهديد سلامتها الإقليمية، من قبل حزب العمال الكردستاني وامتداده السوري، أصبح على المحك، لا سيما في المنطقة الكردية المجاورة لجنوب شرق تركيا.

كانت هذه سياسة خطيرة جدا من وجهة النظر التركية لا لأنها تهدد الاستقرار الإقليمي فحسب، بل لأنها ستؤثر بشكل كبير على تماسك تركيا الداخلي أيضًا. عندما أعلن دونالد ترامب عن سياسته في الانسحاب من شمال سوريا في ديسمبر 2018، شعرت وزارة الدفاع الأمريكية بالفرح من هذا التحول الاستراتيجي، لدرجة أن وزير الدفاع في ذلك الوقت، جيمس ماتيس، استقال احتجاجًا على ذلك. كما دفع الزعيم الجمهوري في مجلس الشيوخ، ميتش ماكونيل إلى كتابة افتتاحية في صحيفة واشنطن بوست، ويعلن اعتراضه على سياسة رئيسه الجمهوري بحجة أن المصالح الاستراتيجية للولايات المتحدة ستصبح مهددة بسبب هذا التغيير في السياسة. ومن الواضح أيضًا أن إدارة بايدن لم تكن راضية عن العديد من جوانب سياسات تركيا الخارجية والدفاعية. ليس هذا فحسب، بل إنها قامت باتخاذ مواقف عدائية بشأن العديد من القضايا ذات الأهمية الكبيرة لتركيا. وسواء كان للولايات المتحدة يد مباشرة أو غير مباشرة في الانقلاب الفاشل عام 2016 في تركيا، فإن هذا الأمر ليس بذات أهمية وإن كان ذلك خلافًا. المهم أن الولايات المتحدة تتبع الآن سياسة محاولة الضغط على تركيا واحتوائها لعدة سنوات، لأنها لا تتسامح مع أولئك الذين يحاولون تحديها أو توسيع نفوذهم خارج سيطرتها.

## أهداف الولايات المتحدة في الشرق الأوسط

في كتابه "كشف النقاب عن الصحوات والثورات العربية"، أدرج عصام الأمين سبعة أهداف رئيسية للولايات المتحدة في الشرق الأوسط. وهي كما يلي: حماية أمن وتأكيد شرعية وجود إسرائيل؛ الحفاظ على الاستقرار في المنطقة، وخاصة في دول الخليج من أجل ضمان التدفق الدائم للنفط بأسعار معقولة، والأهم إبقاء سعر النفط يدفع بالدولار؛ تأمين القواعد العسكرية الرئيسية في المنطقة، مثل القاعدة الجوية في قطر والقاعدة البحرية في البحرين، وإبقاء الممرات البحرية وطرق التجارة مفتوحة، لا سيما في الخليج، فضلاً عن السيطرة الفعالة على قناة السويس؛ عزل إيران والقوى الإقليمية الصاعدة الأخرى التي تطمح إلى الاستقلال والسيادة، وفي حالة إيران، ليس فقط لإيقاف مسار برنامجها النووي، ولكن أيضاً للحد من نفوذها في المنطقة؛ إبقاء أسواق المنطقة مفتوحة أمام السلع والتكنولوجيا والاستثمارات الغربية؛ تقليص نفوذ الجماعات الإسلامية "الراديكالية" في المنطقة، من خلال إبقاء الضغط العسكري بشكل أساسي من خلال العمليات الخاصة والغارات العسكرية وهجمات الطائرات بدون طيار؛ وأخيراً تعزيز القيم الثقافية الغربية والتعليم من أجل تمكين القوى العلمانية والليبرالية ضد خصومها المحافظين أو الدينيين في قلب العالم الإسلامي. ونظراً لأن العديد من جوانب سياسات الولايات المتحدة لا تحظى بشعبية كبيرة لدى الجماهير في العالم العربي أو عبر الشرق الأوسط الكبير، فقد اضطرت الولايات المتحدة إلى الاعتماد على الأنظمة الاستبدادية أو الديكتاتورية، وبعض العائلات الملكية والمشيوخ، وعدد من جنرالات الجيش للتأكد من أن هذه السياسات والمصالح محمية وأمنة. ومع ذلك، وكما هو واضح في أعقاب حركات وثورات الربيع العربي، عندما بدأت في الظهور موجة من الأنظمة الديمقراطية، وقامت هذه الأنظمة بالتأكيد والإصرار على استقلاليتها، قامت القوى المعادية للثورات، وكثير منها يعد من حلفاء الولايات المتحدة التقليديين في المنطقة، بمحاربة حركة اتجاه الشعوب والنصدي لها وتقويض مكاسب الانتفاضات الشعبية التي بدأت في 2011. وبينما كانت الهجمة على التحول الديمقراطي والانقراض على حركات الشعوب من هذه القوى يزداد وينتشر، لم تفعل الولايات المتحدة أي شيء لإيقافها، أو حتى محاولة معاقبة هذه القوى المعادية للديمقراطية والحرية، وهو ما يعد انتهاكاً مباشراً لقوانينها الحالية التي تفرض عقوبات فورية على الانقلابات العسكرية أو الإطاحة بالقوة لحكومة منتخبة ديمقراطياً.

## الديمقراطية والانقلابات

الديمقراطية كما شهدناها في العصر الحديث هي مفهوم جديد نسبياً. لقد اتخذت أشكالاً عديدة في أجزاء كثيرة من العالم، لكنها بالتأكيد لها خصائص مميزة. تم تبني الديمقراطية الليبرالية كفلسفة سياسية تدريجياً في عصر الدول القومية الحديثة في أوروبا من أجل التفاوض السلمي على الاختلافات الكبيرة بين مختلف شرائح المجتمع، وكذلك لتقليل الاستقطاب السياسي والثورات الاجتماعية بعد الحروب المدمرة التي انتهت بصلح وستيفيليا في القرن السابع عشر. وبمصطلحات مبسطة، إن الحكم الديمقراطي هو قدرة الناس الذين يتمتعون بالحرية على اختيار

من يحكمهم، وعلى قيامهم بممارسة سلطة التشريع والفصل في القوانين وما إلى ذلك، أو بعبارة أخرى، الحكم بموافقة الشعب. كما يتضمن الحكم الديمقراطي العديد من الخصائص الهامة والميزات مثل الانتخابات الحرة والنزيهة، وتشكيل الأحزاب السياسية وجمعيات النفع العام، والتصويت بحرية ونزاهة وشفافية، والتداول السلمي للسلطة، وحرية الدين، والتجمع، والتعبير، والصحافة، والمساواة، والمواطنة، وفصل السلطات، وسيادة القانون، والحق في الحياة الكريمة والحرية، واحترام حقوق الإنسان وحقوق الأقليات، والمساءلة، والشفافية، والقضاء على الفساد، ونكافؤ الفرص في الوصول إلى السلطة، إلخ.

إن يشكل النظام الديمقراطي في جوهره عقدًا اجتماعيًا بين الحكام والمحكومين، حيث تحترم هذه المبادئ، وتحترم إرادة الأغلبية، ولكن مع وجود حماية قوية للأقليات، وليس باستبداد الأغلبية ضد الأقلية. ولذلك تعتبر الانقلابات العسكرية محاولة من قبل المؤسسة التي تحتكر استخدام القوة والعنف في الدولة لتقويض الإرادة الشعبية والانقضاض على المبادئ الديمقراطية لصالح أقلية صغيرة في المجتمع، أو ما هو أسوأ، لخدمة قوى أجنبية لديها أطماع أو مصالح إمبريالية. ونتيجة لذلك، فإن نتيجة الصدام بين هذين الجانبين تمثل تحديًا لمستقبل العالم العربي وغرب آسيا. الملايين من الشباب الذين نزلوا إلى الشوارع في دول الربيع العربي عام 2011، وبعدها تنوقوا طعم الحرية أصبحوا يتوقون لاستعادتها، فضلًا عن تبني القيم الديمقراطية التي تؤكد استقلالهم وسيادتهم وكرامتهم وحقوقهم الإنسانية. ولكن مثل هذا السعي نحو الديمقراطية قد لا يتحقق دون مقاومة القوى المهيمنة ووكلائها المحليين، وإقامة حكم ديمقراطي شرعي قائم على الإرادة الشعبية.

ومن ثم، تواجه الآن القوى الديمقراطية، داخل المجتمعات الإسلامية وغيرها من المجتمعات النامية، تحديين رئيسيين: أحدهما داخلي من خلال إنشاء نظام يؤسس على مبادئ ديمقراطية، وقائم على الإرادة الشعبية، وليس من خلال القوة العسكرية أو الاعتماد على سلاح الجنرالات. والآخر خارجي بالسعي إلى الاستقلال الحقيقي وتحرير البلاد من نير الاستعمار والقوى الإمبريالية. لقرون عديدة كان الاستعمار يمثل مطرقة ترى في كل مجتمع مستعمر مسامًا يجب أن يطرق. وكما قال المفكر الثوري فرانز فانون، "في السياق الاستعماري، لا ينهي المستعمر عمله المتمثل في تحطيم المواطن الأصلي إلا عندما يعترف الأخير بصوت عالٍ وواضح بسيادة قيم الرجل الأبيض." إذن كان التحدي ولا يزال هو في قدرة المستعمر على قول لا أولًا، والمقاومة حتى يتم صد المستعمر وهزيمة من ينوب عنه، ومن ثم تطهير العقول المستعمرة من كل الآثار والمظاهر الضارة للاستعمار وإعادة بناء مجتمع ديمقراطي جديد قائم على تراث هذه الشعوب وقيمها الثقافية والإنسانية.

## Bibliographyالمراجع

- الأمين، عصام، الكشف عن الصحوة العربية: فهم التحولات والثورات في الشرق الأوسط، صندوق التعليم الأمريكي، 2013.
- Al-Amin, Esam, *The Arab Awakening Unveiled: Understanding Transformations and Revolutions in the Middle East*, American Educational Trust, 2013.
- العيان، سامي، محرر كتاب البحث عن الديمقراطية - فحص العلاقات المدنية العسكرية في المجتمعات الإسلامية، دار النشر: مطبعة جامعة اسطنبول صباح الدين زعيم، 2021، تركيا.
- Al-Arian, Sami A., ed., *The Quest for Democracy- Examining Civil-Military Relations in Muslim Societies*, Istanbul Sabahettin Zaim University Press, 2021, Turkey.
- باسيفيتش، اندرو ج.، الإمبراطورية الأمريكية: حقائق ونتائج الدبلوماسية الأمريكية، دار النشر: مطبعة جامعة هارفارد، 2002.
- Bacevich, Andrew J., *American Empire: The Realities and Consequences of U.S. Diplomacy*, Harvard University Press, 2002.
- بلاكمون، دوغلاس أ.، العبودية باسم آخر: إعادة استعباد الأمريكيين السود من الحرب الأهلية إلى الحرب العالمية الثانية، دار النشر: أنكور، 2009.
- Blackmon, Douglas A., *Slavery by Another Name: The Re-Enslavement of Black Americans from the Civil War to World War II*, Anchor, 2009.
- تشومسكي، نعوم، الهيمنة أو البقاء: بحث أمريكا عن الهيمنة العالمية، دار النشر: هولت، 2004.
- Chomsky, Noam, *Hegemony or Survival: America's Quest for Global Dominance*, Holt Paperbacks, 2004.
- داود أوغلو، أحمد، العمق الاستراتيجي، دار النشر IZTOK-ZAPAD، 2015.
- Davutoğlu, Ahmet, *Strategic Depth*, IZTOK-ZAPAD Publishing House, 2015.
- دوران وبرهان الدين وفخر الدين ألتون، انتصار الديمقراطية التركية - محاولة انقلاب 15 يوليو وما تلاها، دار النشر: سيتا 2016، تركيا.
- Duran, Burhanettin, and Fahrettin Altun, *The Triumph of Turkish Democracy - The July 15 Coup Attempt and Its Aftermath*, SETA, 2016, Turkey.
- فانون، فرانز، استعمار محتضر، دار النشر: مطبعة جروف، 1994.
- Fanon, Franz, *A Dying Colonialism*, Grove Press, 1994.
- جونسون، تشالماز، الارتداد: تكاليف وعواقب الإمبراطورية الأمريكية، دار النشر: هولت، 2001.

Johnson, Chalmers, *Blowback: The Costs and Consequences of American Empire*, Holt Paperbacks, 2001.

جونسون، تشالمرز، أزمان الإمبراطورية: العسكرة والسرية ونهاية الجمهورية، دار النشر: متروبوليتان، 2005.

Johnson, Chalmers, *The Sorrows of Empire: Militarism, Secrecy and the End of the Republic*, Metropolitan Books, 2005.

هيل، تشارلز، الاستراتيجيات الكبرى: الأدب وفنون الحكم والنظام العالمي، دار النشر: مطبعة جامعة ييل، 2011.

Hill, Charles, *Grand Strategies: Literature, Statecraft, and World Order*, Yale University Press, 2011.

كينزر، ستيفن، كل رجال الشاه: انقلاب أمريكي وجذور الإرهاب في الشرق الأوسط، دار النشر: وايبي، 2008.

Kinzer, Stephen, *All the Shah's Men: An American Coup and the Roots of Middle East Terror*, Wiley, 2008.

كيركباتريك، ديفيد د.، في أيدي الجنود: الحرية والفوضى في مصر والشرق الأوسط، دار النشر: فايكنغ، 2018.

Kirkpatrick, David, D., *Into the Hands of the Soldiers: Freedom and Chaos in Egypt and the Middle East*, Viking, 2018.

مزروعي علي أ. والأمين مزروعي، قوة بابل: اللغة والحكم في التجربة الأفريقية، دار النشر: مطبعة جامعة شيكاغو، 1998.

Mazrui, Ali A. and Alamin M. Mazrui, *The Power of Babel: Language and Governance in the African Experience*, University of Chicago Press, 1998.

ميرشايمر، جان، مأساة سياسة القوى العظمى، دار النشر: دبليو دبليو نورتون وشركاه، 2014.

Mearsheimer, John J., *The Tragedy of Great Power Politics*, W. W. Norton & Company, 2014.

أورورك، ليندساي، تغيير النظام السري: الحرب الباردة الأمريكية السرية، دار النشر: مطبعة جامعة كورنيل، 2018.

O'Rourke, Lindsay A., *Covert Regime Change: America's Secret Cold War*, Cornell University Press, 2018.

بولك، وليم ر.، الحملة الصليبية والجهاد: حرب الألف عام بين العالم الإسلامي والشمال العالمي، دار النشر: مطبعة جامعة ييل، 2018.

Polk, William R., *Crusade and Jihad: The Thousand-Year War Between the Muslim World and the Global North*, Yale University Press, 2018.

سعيد، إدوارد و.، الثقافة والإمبريالية، دار النشر: فينتاج، 1994.

Said, Edward W., *Culture and Imperialism*, Vintage, 1994.

هاكان، يافوز ، وبيرم بالسي ، محرران ، انقلاب 15 يوليو في تركيا: ماذا حدث ولماذا ، دار النشر: مطبعة جامعة يوتا، 2018.

Yavuz, M. Hakan and Bayram Balci, eds., *Turkey's July 15th Coup: What Happened and Why*, University of Utah Press, 2018.

زين، هوارد، تاريخ الشعب في الولايات المتحدة، دار النشر: هاربر بيرنيال مودرن كلاسيكس، 2015.  
Zinn, Howard, *A People's History of the United States*, Harper Perennial Modern Classics, 2015.

**البروفيسور سامي العريان** هو مدير مركز الإسلام والشؤون العالمية (CIGA) وأستاذ الشؤون العامة في جامعة صباح الدين زعيم في اسطنبول. حصل على درجة الدكتوراه في عام 1986 وعمل كأكاديمي في الولايات المتحدة لسنوات عديدة. خلال العقود الأربعة التي قضاها في الولايات المتحدة (1975-2015)، أسس الدكتور العريان العديد من المؤسسات والمنشورات العلمية والبحثية في مجالات التعليم والدين والحوار بين الأديان، وكذلك الحقوق المدنية وحقوق الإنسان والسياسة والعلاقات الدولية. كان متحدثًا غزير الإنتاج في العديد من الجامعات الأمريكية، خاصة في قضايا فلسطين والإسلام والغرب والحقوق المدنية. في عام 2001، اختارته مجلة نيوزويك وأطلقت عليه لقب "الناشط الأول في مجال الحقوق المدنية" في الولايات المتحدة لجهوده في إلغاء استخدام الأدلة السرية في محاكم الهجرة الأمريكية. وفي عام 2012، وصفه مؤرخو موسوعة المنشقين الأمريكيين بأنه واحد من ثلاثة مسلمين فقط في الولايات المتحدة من بين 152 منشقًا وسجناء رأي أمريكي في القرن الماضي مدرجين في السلسلة المكونة من مجلدين (جنبًا إلى جنب مع مالكولم إكس والملاك محمد علي). ظهرت قصته الأمريكية في عام 2007 في الفيلم الوثائقي الحائز على جوائز بعنوان "الولايات المتحدة مقابل العريان"، وفي عام 2016 في كتاب "أن تكون فلسطينيًا". كتب الدكتور العريان عشرات المقالات التي تُرجمت إلى العديد من اللغات مع التركيز على السياسة الخارجية للولايات المتحدة وفلسطين وظاهرة الربيع العربي. كما كتب وحرر العديد من الكتب بالعربية والانجليزية.

**The Center for Islam and Global Affairs (CIGA)  
Istanbul Sabahattin Zaim University**



**Vision**

To be a premiere research institution for ideas, analysis, and policy recommendations on global affairs impacting the Muslim World, and to foster future relations with world powers based on shared principles, common interests, and mutual respect.

**Mission Statement**

**The Center for Islam and Global Affairs (CIGA)** is an independent, nonprofit, research and public policy institution based in Istanbul, Turkey, and affiliated with Istanbul Zaim University. Its mission is “To conduct high quality research and analysis, educate the public and policymakers, train experts, and propose novel ideas and policy recommendations regarding global policies and relations impacting the Islamic world, and the development and progress of Muslim societies.”

**Occasional Series Published by the  
Center for Islam and Global Affairs (CIGA)**

**Islam and Muslim Societies Studies [IMSS]**

**This series** will cover issues and topics related to Islamic epistemology and thought, reform movements, civilization, culture, sciences, models and systems, as well as issues related to the challenges, problems, fault lines, and developments within Muslim societies.

**Geopolitical and Strategic Studies [GPSS]**

**This series** will cover issues and topics related to geopolitics, strategic affairs, international relations, national security affairs, conflict resolution and peace studies, as well as issues related to political, economic, military, and soft power.

**Islamophobia and Muslim Minorities Studies [IMMS]**

**This series** will cover issues and topics related to Islamophobia and its many manifestations, as well as to the status, future, and issues of concern related to Muslim minorities around the world.

**Policy Analysis, Assessments and Studies [PAAS]**

**This series** will present policy analyses, assessments, studies, and recommendations on issues of concern to governments, policymakers, experts, NGOs, other stakeholders, and the public at large.



# CIGA

CENTER FOR ISLAM AND GLOBAL AFFAIRS  
İSLAM VE KÜRESEL İLİŞKİLER MERKEZİ  
مركز دراسات الاسلام والشؤون العالمية

*Pioneering Research to Advance Civilizations*

